

ชั่วโมงที่ 10

โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ II

ดังได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ว่าด้วยความเป็นมาของโลกสมัยใหม่ตอนที่ 2 ที่อธิบายพัฒนาการของโลกสมัยใหม่ตั้งแต่การปฏิวัติอุตสาหกรรมระยะแรกจนถึงระยะที่สาม ในที่นี้ต้องการให้นักศึกษามองลึกกลงไปจากเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ไปมาสู่การทำความเข้าใจในโครงสร้างที่เป็นบ่อเกิดของปรากฏการณ์นั้น ๆ

ความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกสมัยใหม่ที่ดำเนินมาจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นความสืบเนื่องของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างให้เป็นสินค้าที่ได้มีผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสรรพสิ่งในโลกสมัยใหม่อย่างลึกซึ้งทีเดียว จนกล่าวได้ว่าชีวิตของมนุษย์ในโลกสมัยใหม่ถูกชักจูงให้กลายมาเป็นเนื้อเดียวกันกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้ทุกอย่างเป็นสินค้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้.

การปฏิวัติอุตสาหกรรมไม่ใช่อุบัติการณ์ที่เกิดขึ้นในสุญญากาศโดยปราศจากเงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจ การปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างให้เป็นสินค้าที่ทำให้การทำให้ทุกอย่างเป็นสินค้านั้นดำเนินต่อไปได้อย่างเข้มข้นและขยายตัวออกอย่างกว้างขวาง หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการคิดค้นและการแปรเปลี่ยนสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้นามการปฏิวัติอุตสาหกรรมนี้ก็คือการทำให้ทุกอย่างกลายเป็นสินค้าได้ง่ายและสะดวกมากขึ้นนั่นเอง

ความหมายที่สำคัญของการปฏิวัติอุตสาหกรรม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในระบบการผลิต “สินค้า” ของโลกสมัยใหม่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตอันจะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของ “ตลาด” ได้กว้างขวางมากขึ้น เพื่อที่จะทำให้การสะสมทุนเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและสะสมทุนได้จำนวนที่มากขึ้นกว่าเดิม การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในกระบวนการผลิตนี้จำเป็นต้องมีรากฐานที่สำคัญได้แก่การเปลี่ยนแปลงพลังงานที่ใช้ในการผลิต

การเปลี่ยนแปลงพลังงานที่ใช้ในการผลิต

นับตั้งแต่การใช้พลังไอน้ำ ถ่านหินเรื่อยมาจนถึงพลังงานจากการเปลี่ยนรูปสารสร้างพลังงานที่เรียกโดยทั่วไปว่าพลังงานนิวเคลียร์ พลังงานจำนวนมากมหาศาลถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตสินค้าต่าง ๆ มากมายและหลากหลายเพื่อตอบสนองแก่ตลาดที่ขยายตัวมากขึ้นตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงพลังงานที่ใช้ในการผลิตเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการคิดค้นประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นไปด้วย เช่น เมื่อสามารถใช้น้ำมันในการผลิตกระแสไฟฟ้าก็ทำให้เกิดการคิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ไฟฟ้าเป็นพลังงาน

การเปลี่ยนแปลงการใช้พลังงานจากถ่านหินมาสู่น้ำมันและแก๊สธรรมชาติได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างมากเพราะได้ทำให้เกิดการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ จะตอบ

สนองแก่คนได้กว้างมากที่สุดเพื่อจะได้นำไปสู่การสะสมทุนที่มากตามไปด้วย เช่น ประเทศญี่ปุ่นหลัง สงครามก็พยายามที่จะทำให้อินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นเสมือนเครื่องมือพิเศษที่แม่บ้านญี่ปุ่นจะต้องครอบ ครองไว้ใช้ เป็นต้น

ในปัจจุบัน การใช้พลังงานไฟฟ้าได้ทำให้เกิดการคิดค้นเครื่องมือสมรรถนะสูงคอมพิวเตอร์ที่สามารถย่น ระยะเวลาการคิดคำนวณหรือการทำงานทุกรูปแบบของมนุษย์ไปอย่างมากมายจนกล่าวได้ว่าในโลก ปัจจุบัน ซึ่งเป็นโลกที่ความเร็วของการทำงานด้านข้อมูลเพิ่มมากขึ้นเพราะคอมพิวเตอร์นั้นได้ทำให้โลกขยับ เข้าใกล้กันอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนจนนักคิดบางท่านเรียกปรากฏการณ์นี้ว่าการเกิดขึ้นของหมู่บ้านโลก บางท่านเรียกว่า โลกปัจจุบันเป็นโลกของสังคมข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

การคิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อเป็นสินค้าป้อนตลาดความต้องการของมนุษย์ที่เกิดขึ้นอย่าง หลากหลายและกว้างขวาง จนปัจจุบันจะเห็นได้ชัดว่าชีวิตประจำวันของมนุษย์ในโลกสมัยใหม่ทุกคนก็ จะต้องกลายเป็นผู้บริโภคพลังงานจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ เครื่องบินที่เพิ่ม มากขึ้น หรือแม้กระทั่งการใช้เครื่องเปิดกระป๋อง เครื่องปั่นน้ำผลไม้ อย่างที่ชาวอเมริกันนิยมใช้กัน ซึ่งการ ใช้พลังงานเพิ่มมากขึ้นอย่างมหาศาลนี้เองทำให้รัฐทุกรัฐล้วนแล้วแต่ต้องแสวงหามาให้ใช้อย่างเต็มความ ต้องการ

กรณีความพยายามรักษาแหล่งพลังงานเก็บสำรองไว้ให้ประชาชนในรัฐตนเองได้ใช้ที่เด่นชัด ได้แก่การที่ สหรัฐอเมริกาทำสงครามกับประเทศอิรักเพื่อรักษาประเทศคูเวตที่เป็นผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ของสหรัฐอเมริกา

การเปลี่ยนแปลงด้านพลังงานที่ก่อให้เกิดการคิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำให้โลกสมัยใหม่ดู ประหนึ่งว่ามีความเจริญก้าวหน้ามากมาย แต่ขณะเดียวกันต้องตระหนักว่าไม่ใช่มนุษย์ในโลกสมัยใหม่ สามารถที่จะเข้าถึงและใช้เครื่องมือเครื่องใช้ทั้งหลายได้อย่างเท่าเทียมกันเพราะการคิดค้นและประดิษฐ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เป็นการผลิตรองอยู่ภายใต้ระบบใหญ่ก็คือกระบวนการทำให้เป็น "สินค้า" ดังนั้นการ คิดค้นต่าง ๆ ล้วนแล้วจะเป็นไปเพื่อตอบสนองผู้ที่มีอำนาจซื้อในโลกสมัยใหม่นั้น เช่น การที่มีคนจำนวน น้อยได้ใช้แสงเลเซอร์ในการผ่าตัดตามซึ่งมีราคาแพงมากก็หมายความว่าสังคมมนุษย์ในโลกสมัยใหม่ได้สูญเสีย พลังงานที่ควรจะเป็นของสาธารณะไปจำนวนมากมายมหาศาลไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงในการใช้พลังงานในการผลิตยังนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีกประการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบลักษณะของการผลิต

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบลักษณะของการผลิตที่เด่นชัดหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้แก่ความพยายามจะทำให้เกิดการผลิตในโรงงานเป็นจำนวนมาก ๆ ดังได้กล่าวแล้วในช่วงก่อนหน้านี้ว่าได้เกิดการคิดการผลิตสินค้าในโรงงานด้วยระบบสายพานหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าเทเลอร์ คือมีความพยายามที่จะผลิตสินค้าให้ได้มากที่สุดยังผลให้เกิดการคิดหาทางที่จะให้คนงานแต่ละคนทำงานเฉพาะด้านบนสายพานการผลิต เช่นการประกอบรถยนต์คนงานแต่ละคนก็จะทำหน้าที่เฉพาะของตน ซึ่งในช่วงแรก ๆ นั้นสามารถทำให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นประมาณร้อยละ 3.5-4 ต่อปี ต่อมาในการผลิตอุตสาหกรรมทั่ว ๆ ไปก็ได้ใช้ความคิดในการผลิตของเทเลอร์ไปใช้ เช่น เฮนรี ฟอร์ด ได้นำความคิดของเทเลอร์ไปใช้ในการผลิตรถยนต์ฟอร์ดของตนซึ่งทำให้สามารถผลิตรถยนต์เพิ่มมากขึ้น

การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่เพิ่มมากขึ้นนี้ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากภายในสังคมโลกสมัยใหม่ เพราะ “สินค้า” จากโรงงานอุตสาหกรรมที่เพิ่มมากขึ้นจำเป็นที่จะต้องมีการซื้อสินค้า หากปราศจากผู้มีกำลังซื้ออยู่ในสังคมการผลิตอุตสาหกรรมก็ย่อมไม่สามารถที่จะขายสินค้าของคนเพื่อทำการสะสมทุนต่อเนื่องต่อไปได้ จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดที่ว่าคนต้องการซื้อสินค้า โรงงานจึงผลิตออกมา เป็นคนต้องซื้อสินค้าเพราะโรงงานผลิตออกมาแล้ว

การขาย “สินค้า” ที่ผลิตออกมามากมายนั้นทำได้ด้วยการขยาย “ตลาด” ซึ่งทำได้ในสังคมลักษณะได้แก่การขยาย “ตลาด” ไปในพื้นที่ที่ยังไม่เกิดตลาด และการทำให้ “ตลาด” ที่มีอยู่แล้วไม่อิ่มตัวสามารถที่จะซึบซับเอา “สินค้า” ใหม่ ๆ เข้าไปได้อย่างต่อเนื่อง

ช่วงแรกของการปฏิวัติอุตสาหกรรมนั้นสามารถระบายสินค้าที่ผลิตออกมามากมายไปตามพื้นที่ที่ยังไม่เกิดตลาดทั้งในดินแดนประเทศตนเองแต่เป็นส่วนที่ยังไม่ได้เข้าสู่การเป็นเขตอุตสาหกรรมและใน

กลุ่มคนงานที่เข้าสู่อุตสาหกรรมแล้ว รวมไปถึงการขยายตลาดของตนออกไปสู่ประเทศอาณานิคมต่าง ๆ และบีบบังคับด้วยกลไกของอำนาจและตลาดให้บรรดาคนพื้นเมืองกระโจนเข้าสู่การผลิตเฉพาะอย่างมากขึ้น เลิกผลิตสินค้าบางอย่างใช้เองแต่เพื่อที่จะต้องหันมาพึ่งสินค้าจากโรงงานอุตสาหกรรม เช่น การขยายตลาดผ้าของประเทศอังกฤษไปยังดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลกซึ่งทำให้อุตสาหกรรมทอผ้าของอังกฤษจึงเป็นอุตสาหกรรมนำที่ทำให้อังกฤษสามารถสะสมและนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น ๆ ต่อมา

การขยายตลาดลักษณะนี้สามารถที่จะทำได้อย่างต่อเนื่อง แต่การสะสมทุนที่ได้จากตลาดใหม่ลักษณะนี้จะหดตัวลงเรื่อย ๆ เพราะจำนวนผู้ซื้อสินค้าชนิดหนึ่งไปย่อมไม่ต้องการสินค้าประเภทเดียวกันอีก จึงทำให้การขายจะลดลงไปเรื่อย ๆ ดังนั้นการขายตลาดในการทำให้ตลาดที่มีอยู่แล้วไม่อิ่มตัวจึงกลายเป็นลักษณะที่สำคัญที่ดำเนินต่อเนื่องมา

การทำให้ตลาดไม่อิ่มตัวได้แก่การสร้างความต้องการเทียม (PREUDO DEMAND) ให้เกิดขึ้น ก็คือ การทำให้ “สินค้า” มีความหมายมากกว่ามูลค่าการใช้ด้วยการสร้างมูลค่าทางด้านวัฒนธรรม มูลค่า

ทางด้านลำดับชั้นทางสังคม มูลค่าตามการสร้างความนิยม ซึ่งมูลค่าเหล่านี้จะทำให้เกิดการซื้อสินค้าชนิดเดียวกันที่มีหน้าที่การใช้เหมือนกันหากแต่แตกต่างกันที่รุ่นและความหมายทางสังคมอย่างต่อเนื่องต่อไป เช่น การซื้อรถยนต์ไม่ได้ซื้อเพราะจะเอาไว้ใช้เดินทาง หากแต่เป็นการซื้อรถเบนซ์เพื่อการเป็นการแสดงสถานทางสังคม เป็นต้น

การขยายตลาดลักษณะแรกนั้นเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางก่อนสงครามโลกครั้งที่สองต่อจากนั้นการขยายตลาดลักษณะที่สองก็เริ่มเข้มข้นมากขึ้นจนปัจจุบันนี้ จนอาจจะกล่าวได้ว่าตลาดสินค้าในปัจจุบันไม่ใช่ตลาดของสินค้าอีกต่อไปหากแต่เป็นตลาดของสัญญาบัตรไปเสียแล้ว (ซึ่งนักศึกษาสามารถอ่านบทอ่านในเรื่องทุนวัฒนธรรมเพิ่มเติมได้)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า “ตลาด” นั้นจึงมีความหมายกว้างขวางเกินปริมาณของชีวิตไปจนหมดสิ้น นอกจากแรงงานเสรีที่ต้องไปขายในตลาดแรงงานแล้ว การดำรงชีวิตด้วยปัจจัยสี่ก็ต้องพึ่งพิงตลาด มีหน้าข้าตลาดยังขยายเข้ามาสู่อารมณ์ความรู้สึกนึกคิด คือ ตลาดได้เข้ามาสู่ความรู้สึกอยากได้ขึ้นมาในจิตใจมนุษย์ไม่ว่าจะอยากได้เพื่อประกวดประชันกับเพื่อนหรืออยากได้เพื่อตอบสนองกิเลสตนเองก็ตาม

ในช่วงของการขยายตลาดในลักษณะแรกก็ได้ทำให้เกิดการขยายตัวของแรงงานเสรีเกิดขึ้นทั่วไปในโลก เช่นเมื่ออังกฤษยึดครองพม่าก็เป็นแรงผลักดันให้ชาวนาแถบลุ่มแม่น้ำอิรวดีผลิตข้าวเพื่อขายมากขึ้น ซึ่งก็ทำให้ต้องพึ่งพิงการซื้อข้าวจากประเทศอังกฤษ เป็นต้น เมื่อเวลาผ่านไปจนหลังสงครามโลกครั้งที่สองบรรดาประเทศใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นก็ล้วนแล้วแต่เปลี่ยนแปลงแรงงานของตนมาสู่การเป็นแรงงานเสรีจนหมดสิ้น

การปฏิวัติอุตสาหกรรมได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเศรษฐกิจโลกอย่างมากทีเดียว กล่าวคือ การปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้เกิดการขยายตัวของ “ตลาด” ออกไปอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางนั้นได้ทำให้เกิดการทำให้ “ทุน” ที่ครั้งหนึ่งเคยสังกัดหน่วยของรัฐชาติกลายเป็น “ทุนที่ไร้ชาติ” และเกิดการเคลื่อนย้ายทุนไปทำการผลิตในประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวางเพื่อนที่จะทำให้สามารถลดต้นทุนในการผลิตด้วยการใช้แรงงานราคาถูกในประเทศอื่น ๆ นอกประเทศตนเอง

ทุนไร้ชาติที่สัญจรไปลงทุนการผลิตในที่ต่าง ๆ เกิดขึ้นในเงื่อนไขที่การผลิตในประเทศของทุนเดิมได้พัฒนาการผลิตก้าวหน้ามากขึ้นจนทำให้อุตสาหกรรมแบบเดิมไม่สามารถผลิตได้เพราะต้นทุนด้านแรงงานจะสูงมากขึ้น ประเทศที่ได้เปรียบมากก่อนก็สามารถที่จะขยับการผลิตของประเทศตนไปสู่การผลิตสินค้าเทคโนโลยีที่สูงขึ้นอันทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มในสินค้านั้นมากขึ้น ขณะเดียวกันการผลิตอุตสาหกรรมนำเดิมที่เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นกว่านั้นเริ่มที่จะไม่สามารถผลิตที่เดิมได้ก็เริ่มโอนย้ายการผลิตอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นกว่านั้นเริ่มที่จะไม่สามารถผลิตที่เดิมได้ก็เริ่มโอนย้ายการผลิตอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นและมีมูลค่าเพิ่มน้อยกว่าไปสู่ประเทศที่พึ่งเริ่มต้นพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องเริ่มด้วยการผลิต

อุตสาหกรรมใช้แรงงาน เช่น การโอนย้ายอุตสาหกรรมห่อผ้าไปสู่ประเทศที่หวังว่าจะพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นอุตสาหกรรม ขณะที่เก็บอุตสาหกรรมเสื้อผ้าแฟชั่นที่มีมูลค่าเพิ่มนั้นไว้ เป็นต้น

การโอนย้ายทุนไปผลิตในประเทศอื่น ๆ ได้ทำให้บริษัทเหล่านี้กลายเป็นบริษัทข้ามชาติ (MULTINATIONAL CORPORATIONS) ที่ขยายตัวออกอย่างรวดเร็ว ในปี 1976 มีบริษัทข้ามชาติประมาณ 11,000 บริษัท และในปลายทศวรรษ 980 ได้เพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัว และในแต่บริษัทเองก็ขยายธุรกรรมการผลิตของตนออกไปกว้างขวางกว่าเดิมที่มักจะมีเพียงประเภทเดียว

การขยายตัวของบริษัทข้ามชาติเกิดขึ้นในเงื่อนงำที่ประเทศต่าง ๆ ที่เปิดให้บริษัทข้ามชาติเข้าไปลงทุนนั้นก็ประสงค์จะให้เกิดการลงทุนเพราะมีความไผ่วันทึจะพัฒนาแบบวิ่งไล่กวด (CATCHING UP) โดยหวังว่าการลงทุนจากบริษัทข้ามชาติที่มากขึ้นนอกจากจะทำให้เกิดการจ้างงานแล้วก็จะเกิดการถ่ายโอนความรู้และเทคโนโลยี (TECHNOLOGY TRANSFER) อันจะทำให้ประเทศของตนนั้นสามารถเร่งการพัฒนาอุตสาหกรรมได้รวดเร็วขึ้น แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการวิ่งไล่กวดนี้ยังไม่มีตัวอย่างที่ชัดเจนที่ประเทศที่เพิ่มพัฒนาอุตสาหกรรมสามารถใช้ทันได้เนื่องจากประเทศที่มีการพัฒนานำหน้าก็สามารถที่จะพัฒนานำหน้าต่อเนื่องต่อไปได้ ตัวอย่างประเทศเกาหลีที่ดูเหมือนจะสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมบางประเภทไล่ประเทศญี่ปุ่นไปได้ เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ แต่ในความเป็นจริงแล้วต้นแบบรถยนต์ของเกาหลีล้วนแล้วแต่ต้องซื้อเทคโนโลยีและความรู้จากบริษัทญี่ปุ่นที่มาร่วมลงทุนผลิตรถยนต์เต็มส่วน (โปรดอ่าน DRAGON IN DISTRESS หรือไม่กี่อ่าน ประวัติศาสตร์การพัฒนาและด้อยพัฒนาของ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์)

ดังนั้นความสัมพันธ์ลักษณะที่บรรดาประเทศต่าง ๆ ที่ต้องพึ่งพิงการลงทุนจากบริษัทข้ามชาติได้ทำให้ประเทศนั้น ๆ มีความหมายเกือบ ๆ เท่ากับการเป็นประเทศโรงงานเท่านั้นเอง เพราะถูกใช้เป็นสถานที่ตั้งโรงงานและตอบสนองด้านแรงงานราคาถูกเป็นสำคัญ

การโยกย้ายการผลิตไปยังประเทศต่าง ๆ นั้นได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบการผลิตด้วยการผลิตแบบเทอร์เลอร์หรือฟอร์ดที่เป็นสายพานการผลิตเบ็ดเสร็จในโรงงานหนึ่งก็เปลี่ยนมาสู่การผลิตสินค้าบางอย่างในบางประเทศจากนั้นจึงจะนำไปประกอบกันในอีกประเทศหนึ่งหรืออีกโรงงานหนึ่งก็ได้

โครงสร้างความสัมพันธ์ของประเทศต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจโลกในช่วงหลังที่บริษัทข้ามชาติขยายตัวมากขึ้นจึงมีลักษณะเป็นวงสามวงซ้อนกันอยู่ วงในสุดมีจำนวนประเทศไม่มากนักและเป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาอุตสาหกรรมมาก่อนและสามารถที่จะขยับการผลิตไปสู่อุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่สูงขึ้น ขณะเดียวกันก็ผ่องถ่ายเอาอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีไม่สูงมากนักและเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น

ขึ้นไปสู่ประเทศที่อยู่ในวงรอบที่อยู่ตรงกลาง ส่วนวงนอกสุดเป็นประเทศที่ยังคงมีการผลิตหลักอยู่ในภาคเกษตรกรรม ความสัมพันธ์ในวงประเทศทั้งสามวงนี้ วงในสุดเป็นกลุ่มประเทศที่ได้เปรียบในการค้ามากที่สุด เพราะเป็นขายเครื่องมือเครื่องจักรในการผลิตให้แก่ประเทศในวงตรงกลางและรับซื้อสินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตจากประเทศเหล่านี้เพื่อหลีกเลี่ยงการที่ตนเองต้องซื้อสินค้าประเภทเดียวกันที่ราคาจะสูงกว่าหากผลิตในประเทศของตน ประเทศวงตรงกลางซึ่งก็คือบรรดาประเทศที่หวังจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ก็สามารถเอาเปรียบประเทศที่อยู่วงนอกสุดออกไป การเชื่อมต่อบริบทเศรษฐกิจโลกนี้เกิดขึ้นด้วยพลังของบรรษัทข้ามชาติเป็นสำคัญ

โครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจโลกเช่นนี้ ได้ทำให้อำนาจรัฐของชาติน้อยลง เพราะไม่สามารถที่จะบงการหรือกำหนดความเปลี่ยนแปลงภายในรัฐของตนเองได้อย่างเต็มที่เหมือนเมื่อก่อนอีกแล้ว ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ได้ขึ้นอยู่กับการจัดการภายในรัฐอีกต่อไป นักคิดหลายท่านกล่าวไว้ตรงกันว่าอำนาจรัฐชาตินั้นเล็กลงไปสำหรับปัญหาใหญ่ ๆ และใหญ่เทอะทะเกินสำหรับปัญหาเล็ก ๆ เล็กลงไปสำหรับปัญหาใหญ่ ๆ ได้แก่รัฐชาติไม่สามารถกำหนดกฎเกณฑ์ที่จะบีบบังคับการลงทุนจากต่างประเทศได้เลยหรือไม่สามารถกำหนดกฎเกณฑ์การไหลเวียนของเงินตราต่างประเทศ ส่วนเล็กไปสำหรับปัญหาใหญ่ ๆ ตัวอย่างได้แก่การแก้ปัญหาขยะที่ไม่มีรัฐใดในโลกสมัยใหม่แก้ไขทั้งหมด ประเด็นหลักนี้จะพูดละเอียดในหัวข้อหลังจากนี้ต่อไป

โครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจโลกที่แบ่งได้เป็นวงกลมสามวงนี้ได้เริ่มมีหน่ออ่อนของความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น กล่าวคือ ในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐนั้นไม่สามารถให้ความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่ตนได้อย่างต่อเนื่องเพราะอำนาจที่มีอยู่น้อยเกินกว่าที่จะจัดการอะไรได้ จึงทำให้มีความแปรเปลี่ยนในกลุ่มประเทศต่าง ๆ ที่จะพยายามสร้างกลุ่มประเทศขึ้นมาเพื่อเน้นให้มีการค้าระหว่างกันให้มากขึ้นโดยเน้นให้การค้าระหว่างสมาชิกในกลุ่มประเทศเหล่านี้เป็นเสมือนค้าในประเทศของตนก็คือ ไม่มีการจัดเก็บภาษีขาเข้าขาออกใด ๆ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นความพยายามขยายอำนาจและพรมแดนลักษณะคล้าย ๆ อำนาจของรัฐชาติไปครอบคลุมกลุ่มประเทศที่รวมกันขึ้นมา เพื่อที่จะทำให้พึ่งพิงกันเองในกลุ่มในลักษณะที่เสมอภาคกันมาขึ้นนั่นเอง การรวมกลุ่มเช่นนี้ได้แก่ การรวมกลุ่ม AFTA NAFTA EU เป็นต้น

การรวมกลุ่มเช่นนี้ก็เป็นเครื่องชี้ให้เห็นชัดเจนมากขึ้นว่าปรากฏการณ์นี้คือการเริ่มต้นสูญสลายของรัฐชาติที่ครั้งหนึ่งเป็นประดิษฐกรรมที่มีประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของรัฐและของโลก แต่ปัจจุบันเริ่มกลายเป็นสิ่งที่ล้าสมัยและเป็นเครื่องกีดขวางการค้าของสังคมในโลกสมัยใหม่มากขึ้นเรื่อย ๆ

โครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจโลกสมัยใหม่ดังที่กล่าวมานี้เองจึงทำให้กระบวนการกระจาย “สินค้า” ทั้งหมดเป็นไปตามอำนาจซื้อของคนในตลาด ไม่ได้เป็นการกระจายไปตามความต้องการที่แท้จริงของผู้คน ภาวะความอดอยากของผู้คนที่เกิดขึ้นในบางซีกโลกจึงไม่ได้เกิดเพราะการผลิตไม่พอเพียง หากแต่เกิดเพราะอำนาจซื้อของคนในซีกโลกนั้นไม่มีต่างหาก อมาตย์ เสน นักเศรษฐศาสตร์ที่

ได้รับรางวัลโนเบลปีปัจจุบันได้ศึกษาภาวะความอดอยากที่เกิดขึ้นที่แคว้นเบงกอลของอินเดียพบว่า ในปีที่มีคนอดอยากมากมายนั้นเป็นปีที่การผลิตอาหารของแคว้นเบงกอลไม่ได้ตกต่ำอย่างที่เข้าใจกัน หากแต่เป็นผลกลไกการกระจายอาหารนั้นขึ้นอยู่กับอำนาจซื้อ จึงทำให้ชาวเบงกอลที่ยากจนมากมายต้องอดอาหารถึงตายมากมาย (ซึ่งจะกล่าวละเอียดอีกครั้งในหัวข้อเรื่องการกระจายทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม)

นอกจากนั้นแล้วโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจโลกเช่นนี้ยังได้ทำให้ชีวิตของผู้คนถูกกลืนเข้าไปสู่กระบวนการทำให้ทุกอย่างเป็นสินค้าลึกลับมากขึ้น คุณค่าและความหมายของการมีชีวิตอยู่ถูกทำให้เหลือน้อยลง อาจลดลงเหลือเพียงการแสวงหาความสุขจากการได้จับจ่ายใช้สอยเท่านั้น นักคิดบางท่านเรียกภาวะการรับรู้ตัวตนของคนในโลกสมัยใหม่ทำนองว่า I SHOP THERE FOR I AM

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งให้เป็นสินค้าที่ดำเนินมานี่เองเป็นกรอบโครงใหญ่ที่กำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของประเทศต่าง ๆ และผูกเอาชีวิตมนุษย์ในโลกสมัยใหม่นี้ไว้ด้วย ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับด้อยพัฒนา หรือความแตกต่างของภาคการผลิตสมัยใหม่กับภาคการผลิตแบบไม่เป็นทางการ รวมไปถึงการทำให้ชีวิตของมนุษย์มีความหมายน้อยลงเหลือเพียงการบริโภคสินค้าเท่านั้น

